

Liite: HANKESUUNNITELMA

Lastensuojelun asiantuntijuus maahanmuuttajalasten ja -perheiden sosiaalityössä (LAMPE) 1.10.2021-30.9.2023

Konsortio: Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Turun yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Siirtolaisuusinstituutti ja SONetBOTNIA/Seamk oy.

Haettava rahoitus: 442688 €. Hankkeella ei ole, eikä sille ole haettu muuta rahoitusta

1. Tarkoitus ja tavoitteet

1.1. Tutkimushankkeen merkitys suhteessa nykytietämykseen sekä tutkimukselliset lähtökohdat:

Tutkimushankkeen tarve perustuu asiantuntijatiedon ja alustavan tutkimustiedon osoittamiin tietojen ja kehittämistarpeisiin maahanmuuttajien parissa tehtävässä lastensuojelutyössä. Monikulttuuris-tuneessa toimintaympäristössä tarvitaan nykyistä vahvempaa teoreettista ja menetelmällistä lastensuojelun osaamista. Myös rakenteelliset tekijät, kuten pohjoismaisten palveluiden universaali logiikka, eivät aina tavoita maahanmuuttajien tarpeita. Tutkimukset indikoivat, että ulkomaalais-taustaiset lapset ja nuoret ohjautuvat lastensuojelun sijaishuoltoon valtaväestöä todennäköisem-min. Perustason palveluissa ei riittävästi tunnisteta perheiden riskejä ja tuen tarpeita, tai perheet eivät ohjaudu palveluihin. (Anis & Malin, käsikirjoitus; Kääriälä ym. 2020; Sundell ym. 2007.)

Ylirukan ym. (2018) tutkimuksessa kartoitettiin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tilanteista, jotka ovat monimutkaisia ja vaativaa sosiaalityön osaamista edellyttäviä. Kysely kohdentui erityisesti lapsiperhepalveluihin sekä suunnitteilla oleviin vaativien palveluiden osaamis- ja tukikeskuk-siin (OT-keskukset), joita on tarkoitus perustaa osana kansallista Lapsi- ja perhepalveluiden muu-tosohjelmaa. Sosiaalityöntekijöiden mukaan pakolaistaustaisia asiakkaita koskevia vaikeita ja mo-nimutkaisia tilanteita ja kysymyksiä ovat traumatausta, kunniaan liittyvä väkivalta, radikalisoitu-misen uhka, kansainvälisen yhteistyön tarve sekä kulttuuriset kysymykset työskentelyssä. Työs-kentelyssä pakolaisasiakkaiden kanssa on siis sekä osaamiseen että palvelujärjestelmään liittyviä kehittämistarpeita. Kielellis-kulttuuriset ymmärtämisvaikeudet korostuvat monimutkaisissa tilan-teissa. Luottamuksen rakentaminen asiakkaisiin on vaikeaa, ja asiakkaiden sitoutuminen palvelui-hin ei aina onnistu (esim. Turtiainen 2012).

Kansainvälisessä tutkimuksessa esiintyvä (esim. Dominelli 2018) kulttuuritietoinen ja rasisminvastainen työote ei ole valtavirtaistunut suomalaisen lastensuojelun teoreettisena ja käytännöllisenä perustana. Muualta muuttaneiden parissa tehtävässä sosiaalityössä ongelmat määritellään usein kulttuurisiin ennako-olettamuksiin perustuen. Jotkut asiat määrittyvät ongelmaksi nimen-omaan etnisten vähemmistöjen kohdalla, mikä puolestaan ohjaa ratkaisuvaihtoehtojen valintaa ja sitä, minkälaista apua asiakas saa. (Esim. Anis 2012; Elfving-Ström 2021; Gruber 2020; Turtiainen & Hiitola 2019.) Vanhemmat voivat kokea lastensuojelupalvelut erityisen kielteisinä ja vaikeasti

ymmärrettävinä. Heillä voi olla myös kielteisiä ennakkokäsityksiä ja vähän tietoa lastensuojelusta. (Anis 2008; Ylvisaker ym. 2015.) Kulttuurinen ja kielellinen vieraus aiheuttaa asiakastilanteissa sekä asiakkaille että viranomaisille stressiä. Tämä vaikuttaa ammatilliseen toimintaan. (Brewis 2008.) Sote-palveluiden rakenteellinen eriarvoistavuus ja julkisessa keskustelussa yleistynyt vihapuhe ja rasismi ovat niinkään jääneet sosiaalityön ammatillisessa keskustelussa vähälle huomiolle (Anis & Turtiainen 2021; Keskinen 2017). Lisäksi palveluiden tehokkuuden vaatimus, sopivien palveluiden puute ja asioiden juurisyiden tunnistamattomuus voivat estää asiakkaiden ja viranomaisen yhteisen käsityksen luomisen palveluiden tarpeesta ja mahdollisuuksista vastata näihin tarpeisiin. Asiakkaiden yksilölliset tilanteet ja palveluiden tarkoituksenmukaisuus voivat näistä syistä jäädä hahmottamatta. (Räsänen 2020; Turtiainen & Hiitola 2015.)

Tämän tutkimuksen pilotteina ovat olleet Merja Aniksen ja Kati Turtiaisen (2021; Turtiainen & Anis, käsikirjoitus) ja Kati Räsänen (2020) tutkimukset lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden reflektiivisistä kuvauksista heidän asiantuntijuutensa kehittymisestä ja työn kehittämistarpeista maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa. Näiden mukaan peruspalvelut eivät aina tavoita perheiden tarpeita (myös Berrick ym. 2016; Hiitola ym. 2020), ja moniammatillisen yhteistyöverkoston luominen asiakastilanteissa kohtaa haasteita, kun muissakaan palveluissa ei ole riittävä osaamista tai ongelmien monisyyttä luonnetta ei tunnisteta. Asiakastilanteisiin soveltuvaa palvelukonaisuutta ei välttämättä löydy tai rakenneta lainkaan, jolloin on kyse vaikeissa tilanteissa elävien asiakkaiden väliinpuotoamisesta palvelujärjestelmässä. Myös lasten oikeudet saattavat jäädä tunnistamatta. (Anis & Turtiainen 2021; Räsänen 2020.) Toisena pilottina on Merja Aniksen ja Maili Malinin tutkimus (käsikirjoitus) ulkomaalaistaustaisista lapsista ja nuorista lastensuojelun sijaishuollossa. Sen mukaan sekä pakolais- että muiden ulkomaalaistaustaisten lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle eroavat suomalaissyntyisten lasten sijoituksista.

Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat alaikäiset turvapaikanhakijat, joiden määrä on kasvanut vuoden 2015 pakolaiskriisin jälkeen. Käytännön työntekijät ovat tuoneet esille huolen, että yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden lastensuojelu tai pikemminkin sen puute on ristiriidassa Lasten oikeuksien sopimuksen (LOS) kanssa. Palveluiden katveet liittyvät myös kuntien erilaisiin tulkintoihin Sosiaalihuoltolain (1301/2014) ja Vastaanottolain (Laki kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta 746/2011) risteyspinnoista. Turvapaikkaprosessi näyttäytyy ensisijaisena lastensuojeluprosessiin nähden. Turvapaikkaprosessien erillinen järjestelmä syrjäyttää lapset tarvittavista lastensuojelupalveluista, ja heidän lastensuojelun tarpeensa arvioidaan tavallisesti eri tavoin kuin niiden lasten, jotka tulevat perheiden mukana. Näistä palvelujärjestelmään liittyvistä, sosiaalityöntekijöiden tunnistamista, rakenteellisista tekijöistä ei ole Suomessa tutkimusta. (Anis & Turtiainen 2021.)

Tutkimusta perustelevat myös vuoden 2015 pakolaiskriisin myötä syntyneet lastensuojelun erityiskysymykset. Turvapaikkaa odottavat perheet ja lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, koska he saattavat odottaa oleskelulupaa jopa vuosia (Hiitola 2019). Epävarma asema vaikuttaa

oleellisesti perheiden hyvinvointiin, eivätkä lapset välttämättä tuo esille omia tarpeitaan, vaan kannattelevat vanhempiaan (Hiitola ym. 2020). Sosiaalityöntekijät ovat havainneet, että turvapaikanhakijoiden oikeus lastensuojelun palveluihin ei toteudu kaikissa kunnissa. Kuitenkin perheiden asema turvapaikanhakijana tai heidän tilapäinen oleskelulupansa vie perheiden henkisiä voimavaroja ja synnyttää lastensuojelun tarvetta, mikä saatetaan tulkita kulttuurisesta viitekehyksestä ja jättää perheet palveluiden ulottumattomiin. (Ranto ym. 2015; Räsänen 2020.) Turvapaikanhakijoille ja oleskeluluvan saaneille tarjottavia kunnallisia sote-palveluja koskeva selvitys (Tuomisto ym. 2016) osoitti, että vaikka monelta osin palvelut olivat lain mukaisia, osassa kunnista turvapaikanhakijat eivät saaneet heille kuuluvia palveluja. Palvelut toteutuivat kunnissa hyvin vaihtelevasti ja henkilöstön osaamisessa oli runsaasti vaihtelevuutta eri alueilla.

Edellä kuvatut ongelmat ovat erityisen huolestuttavia pakolaistaustaisten ja muun pakkomuuton kautta tulleiden perhe- ja lastensuojelun palveluissa. Monien riskitekijöiden yhteisvaikutukset ovat voimakkaampia maahanmuuttajataustaisiin perheisiin ja lapsiin kuin kantaväestöön, koska maahanmuuttajat, etenkin pakolaistaustainen väestö, joutuvat kohtaamaan erilaisia haasteita niin perheissä kuin uuteen maahan kotoutumisessa (Raman & Hodes 2011). Monet stressitekijät voivat koetella vanhemmuutta, ja sekä ensimmäisen että toisen sukupolven maahanmuuttajalapset ja -nuoret kohtaavat ongelmia monilla elämänalueilla (Ranto ym. 2015). Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat esimerkiksi kaksi kertaa kantasuomalaisnuoria useammin kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koulussa, koulu-uupumista ja kiusatuksi tulemista (Malin & Kilpi-Jakonen 2019). Maahanmuuttajaperheiden haavoittuva asema voi liittyä rasismiin ja syrjinnän kokemuksiin, traumaustoihin, kulttuurisiin ja uskonnollisiin jännitteisiin, kielen oppimisen haasteisiin, toisen sukupolven kysymyksiin ja valtaväestöä heikompaan työmarkkina- ja taloudelliseen asemaan (Kääriälä ym. 2020; Ranto ym. 2015).

Lastensuojelun tutkimusta ja kehittämistä koskevissa raporteissa (Pekkarinen 2011; Toimiva lastensuojelu 2014; myös Pösö 2015) korostetaan maahanmuuttajia koskevan lastensuojelun tutkimuksen ja kehittämisen tarpeita. Sosiaalityöntekijöillä on epätietoisuutta, mistä asiakkaiden vaikea tilanne johtuu, miten sitä voidaan korjata ja mitä toimenpiteiden jälkeen on odotettavissa. Maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten erityistarpeiden tarkastelu on ollut kapea-alaista, mikä tulee huomioida lastensuojelun kehittämistyössä (Toimiva lastensuojelu 2014, 20–21). Vaikka käsikirjapohjaista ohjeistusta on julkaistu (Lastensuojelun käsikirja), tutkimusperusta on ohutta.

Edellä kuvatun perusteella syntyy havainto, että globalisaation mukanaan tuoma toimintaympäristön muutos näyttäytyy kompleksisina asiakastilanteina, joissa sosiaalityöntekijät ilmaisevat asiantuntijuuden riittämättömyyttä. Lisäksi palvelujärjestelmässä on edellä kuvattuja rakenteellisia esteitä, jotka jättävät maahanmuuttajana tulleita perheitä varhaista tukea tarjoavien perhepalvelujen ja lastensuojelun avohuollon palveluiden osalta katveeseen. Tarvitaan sosiaalityöntekijöiden vahvaa teoreettista ja eettistä asiantuntijuutta aikana, jolloin ympäröivän yhteiskunnan asenteet ovat

koventuneet maahanmuuttajia kohtaan. Kuvattujen tarpeiden perusteella tämän **tutkimushankkeen tavoitteena on selvittää, minkälaista asiantuntijuutta lastensuojelun sosiaalityössä tarvitaan, jotta palvelutarpeen arviointi ja käytettävät menetelmät vastaavat maahanmuuttajaperheiden, -nuorten ja -lasten tarpeisiin ja noudattavat Lasten oikeuksien sopimusta (LOS).**

Maahanmuuttajilla tässä tutkimuksessa tarkoitamme eri perustein Suomeen saapuneita henkilöitä. He ovat tulleet joko vapaaehtoisesti tai pakotetun muuton kautta (Turtiainen 2012) ja heillä voi olla joko tilapäinen tai pysyvä oleskelulupa. Henkilö tai perhe saattaa myös odottaa oleskelulupaa, mutta heilläkin on oikeus lastensuojelulain mukaisiin palveluihin. He ovat useimmiten haavoittuvassa tilanteessa esimerkiksi turvapaikanhakijoina. Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten Suomessa syntyneitä lapsia kutsutaan väestötilastoissa ulkomaalais- tai maahanmuuttajataustaisiksi henkilöiksi (Tilastokeskus). Myös Suomessa kauan asuneita henkilöitä voidaan kutsua maahanmuuttajataustaisiksi. Termistöllä voi olla henkilöä leimaava ja lokeroiva luonne ja siksi tässä tutkimuksessa käytetään tarvittaessa tutkimuskontekstiin sopivia tarkoituksenmukaisia käsitteitä. Tässä tutkimuksessa henkilön statusta tärkeämpi yhteinen nimittäjä kaikilla eri perustein Suomeen saapuneilla henkilöillä on vähemmistöasema, ja että he ovat oikeutettuja lastensuojelulain mukaisiin palveluihin.

Asiantuntijuuden määrittelyssä nojautumme Tynjälän (2010) kehittämään malliin, johon kuuluu faktuaalinen ja teoreettinen tieto, käytännöllinen tai kokemuksellinen tieto, reflektiivinen toiminnan säätelyä koskeva tieto ja sosiokulttuurinen tieto. Asiantuntijuuden muodostumisessa teoreettinen ja käytännöllinen tieto ovat sidoksissa toisiinsa. Teoriaa tulisi siis tarkastella käytännön kokemusten valossa, ja päinvastoin, käytäntöjä tulisi peilata teorioihin. Reflektiivinen tieto puolestaan tekee näkyväksi sosiaalityöntekijän omia toimintatapoja, asenteita ja ajattelumalleja. Kolme edellä mainittua asiantuntijuuden osa-aluetta ovat yksilötason tiedon muotoja. Sosiokulttuurinen tieto sen sijaan liittyy asiantuntijuuden sosiaalisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin ja muodostaa näin asiantuntijuuden kehyksen. Tämä ulottuvuus kuvaa sitä, ettei asiantuntijuuden vahvistumista tarkastella ainoastaan yksittäisten sosiaalityöntekijöiden tiedon ja osaamisen kehittämisen tarpeena, vaan työyhteisöjen toimintaan ja päätöksentekoon liittyvinä laajempina käytäntöinä. Maahanmuuttajaperheiden palvelujen toimintaympäristöissä myös paikallisen, valtakunnallisen ja ylirajaisen kontekstin olemassaolo ja näihin liittyvät sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ovat asiantuntijuuden kehystä. (Fook ym. 1997.)

Hankkeessa toteutettava tutkimus on pääasiallisesti aineistolähtöistä, mutta tarkastelemme tuloksia myös kulttuuritietoisen, oikeusperustaisen ja rasismivastaisen sosiaalityön teorioiden valossa (esim. Dominelli 2018; Elfving Ström 2021) suomalaisessa kontekstissa. Sovellamme ensisijaisesti lastensuojelun kehittävästä ja kriittisestä tutkimusotteesta (Pekkarinen ym. 2013). Näillä tutkimusotteilla pyrimme yhtäältä haavoittuvimmassa asemassa olevien maahanmuuttajien lastensuojeluun liittyvien enemmistö- ja vähemmistöasemiin liittyvien valta-asetelmien tunnistamiseen ja niiden

purkamiseen, sekä toisaalta uusien näkökulmien avaamiseen ja ratkaisujen etsimiseen haastavissa lastensuojelutilanteissa. Tämä tutkimus on mahdollista toteuttaa suhteellisen lyhyellä ajalla kolmen yliopiston, tutkimuslaitoksen ja hankkeeseen sitoutuneiden käytännön partnereiden konsortiohankkeena, jossa jokaisen erityisosaaminen, valmiit aineistot, väitöskirjatutkijat ja käytännön kenttäyhteydet ovat olemassa. Hankkeella luodaan perustaa lastensuojelun sosiaalityön tutkimuspohjaisen tietoperustan pitkäjänteiselle kehittämiselle.

1.2. Tutkimuskysymykset:

1. Miten maahanmuuttajien taustatekijät toimivat lasten kodin ulkopuolisen sijoittamisen riskitekijöinä Suomessa? (tp 1 ja tp 2)
2. Millaisia sosiaali- ja terveystalvija maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret ja lapsiperheet ovat käyttäneet vuosina 2005-2015? Millaisia palvelupolkuja heillä on ollut? (tp 1 ja tp 2)
3. Miten maahanmuuttajaperheiden vanhemmat ja maahanmuuttajayhteisöjen avainhenkilöt kuvaavat perheiden tuen tarpeita ja kokemuksia lastensuojelupalveluista? (tp 2)
4. Miten lastensuojelun sosiaalityöntekijät kuvaavat maahanmuuttajien lastensuojelutyön käytäntöjä ja siinä tarvittavaa asiantuntijuutta? (tp 2)
5. Millaisena maahanmuuttajien lastensuojelun asiantuntijuus ja palvelut näyttäytyvät kansainvälisessä tutkimuksessa suhteessa maahanmuuttajataustaisten lastensuojelun asiakkaiden elämäntilanteisiin? (tp 2 ja 3)
6. Millaiseen teoreettis-käytännölliseen tietopohjaan ja asiantuntijuuteen maahanmuuttajien lastensuojelun tulisi perustua ja miten tätä tietopohjaa ja asiantuntijuutta voitaisiin vahvistaa? (tp 1, 2, 3)

1.3. Tutkimuksen avulla syntyvät tutkimustulokset ja niiden tieteellinen vaikuttavuus, mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin ja tutkimuksen uudistumiseen:

Tutkimuksessa kirjoitetaan 11 tutkimusartikkelia. Artikkelit kokoavat olemassa olevaa ja tuottavat uutta empiiristä tietoa ja luovat teoreettista sekä käytäntörelevanttia perustaa suomalaisen yhteiskunnan erityispiirteet huomioon ottavasta kulttuuritietoisesta ja eroja huomioivasta lastensuojelutyön asiantuntijuudesta seuraavalla tavalla:

Työpaketti 1 analysoi, kokoaa ja jalostaa olemassa olevan rekisteritiedon maahanmuuttajasosiaalityön käytännön tietopohjaksi. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät saavat tutkimustietoa, joka auttaa heitä arvioimaan paremmin haavoittuvien ja riskitilanteissa olevien maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeita ja niihin vastaavia palveluja. (**Empiirinen pitkittäistutkimukseen perustuva tieto**).

Työpaketti 2 tuottaa uutta tutkimustietoa maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden, nuorten ja lasten palvelutarpeista ja -kokemuksista. Eri elämäntilanteissa olevien maahanmuuttajien tuottama tieto on oleellista asiantuntijuuden rakentumisessa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä saatavalla

tiedolla suhteutettuna maanmuuttajataustaisilta perheiltä saatuun tietoon saadaan selville nykyisten käytäntöjen puutteet ja lastensuojelupalveluiden palvelurakenteisiin liittyvät esteet. Näin voidaan vähentää epätarkoituksenmukaisia palveluja ja käytäntöjä. (**Palvelun käyttäjien ja sosiaalityöntekijöiden tieto**).

Työpaketissa 3 koostetaan aiempi kansainvälinen empiirinen ja teoreettinen tutkimus aiheesta . Kaikissa työpaketeissa saatujen tutkimustulosten perusteella konsultoidaan yhteistyötahoja (3 fokusryhmähaastattelua) ja määritellään asiantuntijuuden käytännöllis-teoreettinen tietoperusta lastensuojelun sosiaalityöhön maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa. Työpaketeissa saatu tieto koostetaan eri yhteistyötahojen kanssa käytäntörelevantiksi sosiaalityön asiantuntijuuden tietoperustaksi maahanmuuttajalasten ja -perheiden kanssa tehtävään lastensuojelun sosiaalityöhön. (**Käytäntörelevanttiin muotoon työstetty tieto**).

1.4. Haun erityistavoite: Tutkimushankkeessa on kyse yliopistotasoisesta sosiaalityön tutkimushankkeesta. Se kohdistuu **erityisesti STM:n määrittelemälle painoalueelle 4**, sillä tutkimus koskee erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden elämäntilanteita. Sillä on myös yhtymäkohtia painoalueelle 2 sosiaalityön työmenetelmien kehittämiseen ja painoalueelle 5 ennakoivan, ehkäisevän ja rakenteellisen sosiaalityön tutkimukseen.

2. Toteutus

2.1. Työsuunnitelma ja aikataulu: Tutkimus sisältää 3 työpakettia: Työpaketti 1. rekisteritutkimus; työpaketti 2. haastatteluaineistot ja työpaketti 3. kartoittava kirjallisuuskatsaus ja käytäntörelevantin materiaalin tuottaminen yhdessä verkostojen kanssa ja sen jalkauttaminen.

Taulukko 1. LAMPE-tutkimushankkeen työsuunnitelma ja aikataulu vuosille 2021-2023

<u>Syksy 2021</u> Työpanoksen jakautuminen Chydenius: 1 kk Turun yo: 5 kk Itä-Suomen yo: 3 kk Siirtolaisuusinst.: 1,5kk SONetBOTNIA:	Työpaketti 1: eettinen lausunto Cage-aineistoon; sen käsittely ja mallin kehittämisen alkaa Työpaketti 2: tarvittavat eettiset lausunnot, tutkimuslupien hakeminen kunnilta ja muilta mahdollisilta tahoilta sekä haastateltavien etsiminen Työpaketti 3: Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen aineistohankinta ja eettinen arviointi tulosten reflektointiin liittyvistä fokusryhmäkeskusteluista
Liikkuvuus ja konferenssi	Esitellään hanke Pohjanmaan sosiaali- ja terveystieteiden päivillä ja muilla ajankohdalla osuvilla alueellisilla tai valtakunnallisilla foorumeilla
Kehittäminen ja ulkoinen viestintä	Tehdään hankkeen viestintäsuunnitelma. Asiantuntijakirjoitus yliopistojen viestintään
<u>Kevät 2022</u> Työpanoksen jakautuminen: Chydenius: 6,5 kk Turun yo: 15 kk	Työpaketti 1: Cage-aineistojen analysointi Työpaketti 2: Palveluiden käyttäjien ja sosiaalityöntekijöiden haastattelut Työpaketti 3: Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen kirjoittaminen. Kuntayhteistyö tulosten reflektointiin liittyen SONetBOTNIA:n alueella ja yhteistyöverkostoissa Artikkelit:

Itä-Suomen yo: 9 kk Siirtolaisuusinst.: 3 kk SONetBOTNIA: 0,5 kk	1. <i>The expertise in immigrant child protection work: a scoping review of the applied expertise, offered services and their responsiveness to the needs of the clients with immigrant background.</i> 2. <i>Suomalaisuuden normia purkamassa. Sosiaalityöntekijöiden käsityksiä muualta muuttaneiden asiakkaiden kohtaamista ongelmista.</i>
Liikkuvuus ja konferenssi	Esitellään hanke sosiaalityön tutkimuksen- ja lastensuojelunpäivillä
Kehittäminen ja ulkoinen viestintä	Podcast ja blogisarja alkaa Hankkeen puoliväliwebinaari toimijoille
<u>Syksy 2022</u> Työpanoksen jakautuminen Chydenius: 9,5 kk Turun yo: 11 kk Itä-Suomen yo: 9 kk Siirtolaisuusinst.: 2,5 kk SONetBOTNIA: 0,5 kk	Työpaketti 1: Cage-aineistojen analysointi ja tutkimusartikkelien luonnostelu Työpaketti 2: Kaikkien haastatteluaineistojen analysointi ja kirjoittaminen Työpaketti 3: Saatuihin tutkimustuloksiin liittyvät yhteistyötahojen kanssa toteutettavat fokusryhmäkeskustelut palveluiden käyttäjien, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön johdon kanssa Artikkelit: 3. <i>Asylum-seeking parents' everyday challenges and needs for support in child-rearing practices.</i> 4. <i>Afghan women's perceptions of domestic violence and possibilities of violence preventive work with families</i> 5. <i>Migrant parents' perceptions of Finnish child protection</i> 6. <i>Rights-based approach to child protection needs assessment and services among families with immigrant background. Action Research with Social Workers.</i>
Liikkuvuus ja konferenssi	Esitellään tuloksia ETMU-päivillä
Kehittäminen ja ulkoinen viestintä	Työpaketti 3: Oppaan laatimisen aloittaminen alustavien tulosten ja fokusryhmähaastatteluiden perusteella yhdessä SONetBOTNIAN verkostojen ja Pelan kanssa.
<u>1.1.–30.9. 2023</u> Työpanoksen jakautuminen Chydenius: 6 kk Turun yo: 5 kk Itä-Suomen yo: 9 kk Siirtolaisuusinst.: SONetBOTNIA: 1 kk	Työpakettien 1, 2 ja 3 artikkeleiden valmistuminen ja tulosten yhteensovittaminen. Työpaketti 3. Konsultoidaan yhteistyökumppaneita kansainvälisten tutkimustulosten soveltuvuudesta suomalaiseen kontekstiin. Laaditaan materiaalipaketti valtakunnallisten verkostojen, kuntien ja kouluttajien käyttöön, työpajat kunnissa, digitaalinen mallinnus maahanmuuttajien sosiaalityössä tarvittavasta asiantuntijuudesta, joka liitetään THL:n lastensuojelun käsikirjaan. Artikkelit: 7. <i>Kulttuuristavat prosessit rakenteellisena syrjintänä lastensuojelussa.</i> 8. <i>Risk and protective factors of parents with a migrant background to place their children in out-of-home care in child protection services in Finland.</i> 9. <i>The association between use of out-of-home care among migrant background children and their future mental health and life achievements.</i> 10. <i>Needs-based or Rights-based approach to foster care among immigrant children? Action Research with Social Workers</i> 11. <i>Culturally adapting the research evidence on the immigrant child protection expertise: an example from a Finnish Scoping review consultation process.</i>
Liikkuvuus ja konferenssi	Esitellään tulokset sosiaalityön tutkimuksen päivillä, Eurooppalaisessa sosiaalityön opetuksen- ja tutkimuksen konferenssissa sekä lastensuojelunpäivillä
Kehittäminen ja ulkoinen viestintä	Työpaketti 3. Hankkeen loppuseminaari, tulosten levittäminen kunnissa ja kuntayhtymissä (SONetBOTNIA:n alueen kunnat ja verkostot), tulosten integroiminen THL:n lastensuojelun käsikirjaan sekä Pelan materiaaleihin

2.2. Tutkimusaineisto (data ja materiaali), tutkimusmenetelmät ja tutkimusympäristö:

Työpaketti 1: Rekisteriaineisto: Työpaketissa luodaan tilastollinen malli siitä, mitkä vanhempien/huoltajien ominaisuudet (maahanmuuttajatausta: 1. ja 2. sukupolven pakolaistaustaiset ja

muut maahanmuuttajataustaiset sekä suomalaistaustaiset, väestötieteelliset piirteet jne.) esiintyvät riskitekijöinä lasten heikkoon fyysiseen ja mielenterveyteen ja jotka johtavat edelleen lapsen sijoittamiseen lastensuojelun sijaishuoltoon. Lisäksi arvioidaan suomalaisen lastensuojelun sijais- huollon laatua ja sen yhteyttä lasten elämäntilanteisiin nuorena aikuisena (palvelupolkujen mallin- nus).

Työpaketti vastaa tutkimuskysymyksiin 1, 2 ja 6.

Vastuuhenkilö: professori Janet Anand

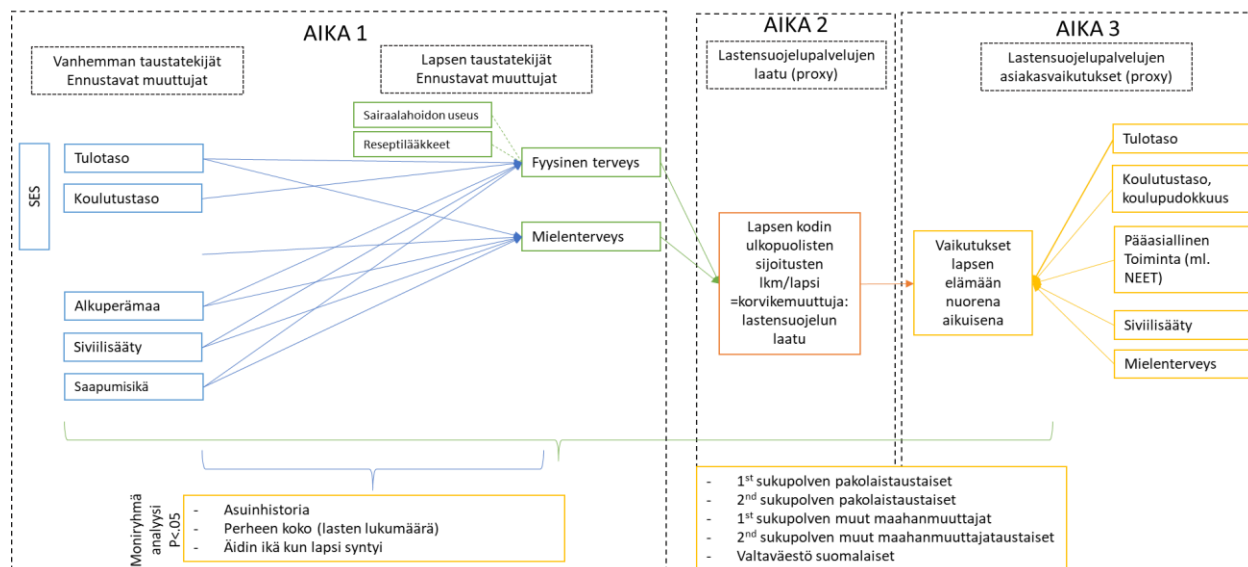
Muut tekijät: vanhempi tutkija Enkhjargal Batbaatar (UEF) ja dosentti Maili Malin (Siirtolai- suusinstituutti)

Aineisto ja menetelmä: Siirtolaisinstituutin valmis Cage-rekisteriaineisto (Coming of Age in Exile www.cage.ku.dk) vuosilta 1990–2015 (rekisteritietoja Väestörekisterikeskus THL, Kela ja Tilastokeskus). Tutkimus toteutetaan retrospektiivisellä tilastanalyysillä, hierarkkisen monitasoi- sen rakenneyhtälömallintamisen, muuttujien vaikutusanalyysin ja moniryhmäanalyysin avulla. Ai- neisto on jaoteltu vuosina 1971–1999 ”pakolaismaissa” ja muualla ulkomailla syntyneisiin ja Suo- messa pysyvästi asuviin sekä Suomessa syntyneisiin toisen sukupolven nuoriin. Cage-aineisto sisältää:

- Kaikki maahanmuuttajataustaiset Suomeen vuosina 1990-2015 alaikäisinä (< 18 v) saapuneet
- Tutkittavat on jaoteltu vuosina 1971–1999 ”pakolaismaissa” ja muualla ulkomailla syntynei- siin (toinen sukupolvi, Suomessa 1989–1999 syntyneet. Ainoa tunnettu vanhempi tai molem- mat vanhemmat syntyneet ”pakolaismaissa” tai muualla ulkomailla.
- Suomalaistaustaisten vertailuaineisto.
- Rekisteritietoja lastensuojelusta: sijoituspaikat, sijoitusperusteet ja sijoituspäivämäärät.

Rekisteriaineiston perusteella kehitetään tilastollinen malli, tunnistuen potentiaaliset mediaattorit, moderaattorit ja sekoittavat tekijät. Tilastollisessa analyysissä käsitellään maahanmuuttajataustai- sten lasten kolmea elämänvaihetta Suomessa: lapsuus (aika 1), lastensuojelun asiakkaaksi tulemi- sen ajankohta (aika 2) ja aikuiselämän aika (aika 3). Tilastollisessa mallintamisessa selvitetään sitä, mitkä vanhempien/hoitajien ominaisuudet ja perheen elämäntilanteet ovat yhteydessä lasten pahoinvointiin (esim. mielenterveyspalveluiden asiakkuus ja tuen saaminen), johtaen edelleen lap- sen sijoittamiseen lastensuojelun sijaishuoltoon. Palvelupolkuja tutkimalla analyysissä arvioidaan myös suomalaisen lastensuojelun sijaishuollon laatua ja sen yhteyttä lasten elämäntilanteisiin nuo- rena aikuisena. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Tilastollisen mallintamisen ensimmäinen vaihe Suomessa pysyvästi asuvien maahanmuuttajataustaisten lasten lastensuojelupoluille.

Työpaketti 2. Haastatteluaineistot: Työpaketissa saadaan tietoa vasta vähän aikaa Suomessa olleiden (kuten turvapaikanhakijoiden) perheiden sekä pidempään maassa asuneiden, eri maista muuttaneiden, pääasiassa pakolaistaustaisten perheiden palvelukokemuksista ja -tarpeista. Lisäksi työpaketissa saadaan tietoa maahanmuuttajien parissa tehtävästä lastensuojelutyöstä, sen olemassa olevasta asiantuntijuudesta ja asiantuntijuuden kehittämisalueista ja -tarpeista.

Työpaketti vastaa tutkimuskysymyksiin 1, 2, 3, 4, 5 ja 6.

Vastuuhenkilöt: professori Merja Anis ja yliopistonlehtori Kati Turtiainen

Muut tekijät: nuoremmat tutkijat Eeva Elfving Ström, Laleh Eliasi, Sohana Islam, Kati Räsänen ja Tuire Niinimäki-Silva

Yhteistyökumppanit: Kunnat, joista aineisto kerätään sekä maahanmuuttajajyhdistykset ja Siirtolaisuusinstituutin tutkijaverkostot, joiden kautta löydetään avainhenkilöt.

Aineistot ja menetelmät: Työpaketissa kerätään kolme erilaista laadullista aineistoa (maahanmuuttajien haastattelut, sosiaalityöntekijöiden haastattelut ja sosiaalityöntekijöiden kanssa toteutettava toimintatutkimus). Erilaisissa elämäntilanteissa ja maahanmuuton jälkeisissä vaiheissa olevien lapsiperheiden vanhempien ja nuorten palvelukokemuksista ja -tarpeista saadaan tietoa haastatteluilla, joita toteuttavat kaksi väitöskirjatutkijaa osin omalla äidinkielellään sekä kokeneempi tutkija. Sosiaalityöntekijöiden haastattelut toteuttaa yksi väitöskirjatutkija ja toimintatutkimuksen yksi väitöskirjatutkija. Lisäksi työpaketissa on yksi valmis toimintatutkimusaineisto. Työpaketien 1 ja 3 tuloksia konsultoidaan tämän työpaketin informanttien kanssa.

Palvelunkäyttäjien haastatteluaineisto: Aineistona ovat eri maista tulleiden turvapaikanhakijavanhempien (10 perhettä) haastattelut (1). Lähestymme heitä vastaanottokeskusten kautta. Maahanmuutajataustaisia vanhempia (mm. Afganistanista, Lähi-idän ja Aasian alueelta muuttaneita) (10 perhettä) haastatellaan heidän palvelukokemuksistaan ja -tarpeistaan yleisemmin, vaikka heillä ei olisi lastensuojelun asiakkuutta. Heitä lähestymme maahanmuuttaja- ja monikulttuurijärjestöjen ja avainhenkilöiden kautta. Hankkeen tutkijoilla on kohdryhmään sopivaa kielitaitoa ja he toteuttavat haastattelut omalla kielellään ja tarvittaessa tulkkien avustuksella. Haastattelut toteutetaan puolistrukturoidusti ja kohtaavan haastattelun periaatteita noudattaen haastateltavien erityiset elämäntilanteet huomioiden. Haastattelut ääninauhoitetaan ja litteroidaan. Analyysissä sovelletaan sisällönanalyttistä ja narratiivista viitekehystä ja vieraskielisten haastattelujen analyysin ja raportoinnin hyviä periaatteita. Haastattelujen toteutuksessa ja analyysissä otetaan huomioon erilaiset kontekstitekijät, kuten haastateltavien erilaiset edellytykset ymmärtää suomalaisia palveluja ja niitä koskevaa tutkimusta. (Rastas 2009.)

Sosiaalityöntekijöiden ryhmähaastatteluaineisto: Aineisto on kokonaisuus, joka koostuu yhteensä 9 ryhmän noin 30–40 haastateltavasta. Aineisto kerätään 1) Helsingin perhesosiaalityön, lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnin ja avohuollon sekä maahanmuuttoyksikön (yksin tulleet alaikäiset) sosiaalityöntekijöiltä, 2) Vantaan kaupungin perhesosiaalityön, lastensuojelun virkaaikaisen päivystyksen ja avohuollon sekä maahanmuuttajapalveluiden työntekijöiltä (yksin tulleet alaikäiset) ja 3) Espoon kaupungin perhesosiaalityön, lastensuojelun avohuollon ja Maahanmuuttajapalveluiden alaikäisten tiimin (yksin tulleet alaikäiset) sosiaalityöntekijöiltä. 4) Soiten alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä. Ryhmähaastatteluissa käytetään kehyskertomusmenetelmää eli lyhyitä hypoteettisia kertomuksia tilanteista, joita haastateltava kutsutaan tulkitsemaan (Eskola 1998). Taustatietoina käytetään asiakkaiden taustaa (suomalaiseksi oletettu/maahanmuuttajaksi oletettu). Haastattelut ääninauhoitetaan ja litteroidaan.

Työntekijöiden valmis ryhmähaastatteluaineisto. Valmis lähes vuoden aikana kerätty (9 ryhmätapaamista) sisältävä toimintatutkimusaineisto, joka on kerätty Jyväskylän kaupungin lastensuojelun avohuollon tiimiltä (äskettäin maahan tulleiden lastensuojelu - 4 työntekijää). Aineistosta on jo kirjoitettu yksi pro gradu -tutkielma (Räsänen 2020), josta kirjoitetaan tieteellinen tutkimusartikkeli. Samasta aineistoista kirjoitetaan tutkimusartikkeli, jossa analysoidaan äskettäin maahan muuttaneiden kanssa tehtävän lastensuojelutyön asiantuntijuuden rakentumista toimintatutkimuksena.

Sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa toteutettava toimintatutkimus. Aineistossa jatketaan edellä kuvatun valmiin aineiston toimintatutkimuksellista otetta Jyväskylän kaupungin sijaishuollossa sosiaalityöntekijöiden kanssa siten, että todellisia tilanteita muutetaan tunnistetietojen osalta ja pohditaan yhdessä tutkijan kanssa sitä, miten tarvelähtöiset ja oikeusperustaiset tulkinnat muuttavat tilanteiden arviointia ja valittavia menetelmiä.

Työpaketti 3 Työpaketissa kootaan aiempi kansainvälinen tutkimus, toteutetaan tutkimustulosten pohjalta fokusryhmäkeskustelut sekä tuodaan työpaketeissa saatu tieto käytäntörelevanttiin muotoon kehittämällä materiaalia ja antamalla kehittämissuosituksia sekä jalkauttamalla tieto yhdessä verkostojen kanssa.

Työpaketti vastaa tutkimuskysymyksiin 5 ja 6.

Vastuuhenkilöt: Kati Turtiainen, Merja Anis ja Janet Anand

Muut tekijät ja tahot: nuoremmat tutkijat Janissa Miettinen ja Eeva Elfving Ström, vanhempi tutkija Enkhjargal Batbaatar (UEF), SONetBOTNIA:n kehittäjäsosiaalityöntekijä

Yhteistyökumppanit: THL, Pela, yhteistyökunnat.

Aineisto ja menetelmät: Työpaketissa kerätään kaksi aineistoa ja mallinnetaan kaikissa työpaikoissa saatu tutkimus käytäntörelevanttiin muotoon.

Kartoittavalla kirjallisuuskatsauksella (Scoping Review) kootaan olemassa oleva kansainvälinen tutkimusnäyttö maahanmuuttajien lastensuojelutyössä käytettävästä asiantuntemuksesta, palveluista ja näiden soveltuvuudesta asiakaskunnan tarpeisiin (Sucharew & Macaluso 2019). Aineistohaut toteutetaan keskeisimpiin tietokantoihin ja tulokset tuotetaan niin, että ne tukevat työpaketien 1–2 toteuttamista ja niistä saatua tietoa.

Kolme fokusryhmäkeskustelua toteutetaan yhteistyöverkkojen kautta saatavien lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, maahanmuuttajataustaisten vanhempien ja lastensuojelutyön johtajien kanssa. Fokusryhmiin tuodaan kaikissa työpaketeissa saadut keskeiset tutkimustulokset ja sopeutetaan ne moninäkökulmaisesti arvioiden suomalaisen maahanmuuttajien lastensuojelutyön asiantuntijuuteen. Fokusryhmiin osallistuvat sosiaalityöntekijät ja maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat mahdollisuuksien mukaan samoja kuin työpaketissa 2 haastateltavat henkilöt.

Tulosten käytäntöön soveltuva mallintaminen ja jalkauttaminen: Työpaketissa tuotetaan yhteistyöverkostojen kanssa *Lastensuojelun asiantuntijuus maahanmuuttajien parissa tehtävässä sosiaalityössä* -digitaalinen opas, joka liitetään THL:n Lastensuojelun käsikirjaan. Lisäksi työpaketissa tuotetaan materiaali- ja tehtäväpaketti kuntien ja kouluttajien käyttöön. Tulokset jalkautetaan kunnissa ja valtakunnallisissa verkostoissa toteuttamalla työpaja ja seminaareja.

2.3. Riskien arviointi ja vaihtoehtoinen toteutustapa: Keskeinen riski liittyy haastattelujen onnistumiseen, mikäli koronaepidemia jatkuu. Kasvokkaisten haastattelujen vaihtoehtona ovat yliopistojen tietoturvalliset alustat (esim. Zoom tai Teams).

Maahanmuuttajien tavoittaminen haastatteluihin voi olla aikaa vievää ja edellyttää yhteydenottoja moniin organisaatioihin ja yhdistyksiin. Tätä riskiä vähentää hankkeen laaja yhteistyöverkosto. Tutkimuksen tarkoitus, toteutustapa ja haastateltavien oikeudet tulee kertoa tarkasti ja haastateltavien ymmärtämällä kielellä. Käännös- ja tulkkaustyö tulee tehdä huolellisesti ja varata työpaketin 2 toteutukseen riittävästi aikaa.

Sosiaalityöntekijöiden ylikuormittuminen voi olla riski haastatteluihin osallistumisen osalta. Oletuksena kuitenkin on, että jo aineistonkeruuvaiheessa asiantuntijuuden rakentumista tarkastellaan sosiaalityöntekijöiden ja tutkijoiden vuorovaikutuksessa, ei vain oletuksena osallistua tutkijoiden toteuttamiin haastatteluihin. Myös osaamistarpeet voivat lisätä tutkimukseen osallistumisen mielekkyyttä. Valmiiden aineistojen olemassaolo vähentää myös oleellisesti tutkimukseen liittyviä riskitekijöitä.

2.4. Konsortion lisäarvo: Konsortiota tarvitaan tutkimushankkeen tieteellisen laadun takaamiseksi eri yliopistojen hankkeeseen liittyvän erityisosaaminen takia. Aikaisempi tutkimus ja rekisteriaineistot sekä niihin liittyvä kvantitatiivinen osaaminen ovat Itä-Suomen yliopistossa ja Siirtolaisuusinstituutissa. Siirtolaisuusinstituutti on Cage-aineiston omistaja. Asiakkaiden kokemukseen liittyvään tutkimukseen suuntautuneet väitöskirjatutkijat ovat Turun yliopistossa. Sosiaalityöntekijöiden käytäntötutkimukseen liittyvä valmis aineisto sekä työntekijöiden haastatteluihin suuntautuneet väitöskirjatutkijat puolestaan ovat Chydeniuksessa. SONetBOTNIA on luonteva partneri tulosten juurruttamisessa kolmeen maakuntaan ulottuvan kuntayhteistyön ja osaamiskeskusverkostoyhteistyön takia. Hanke hallinnoidaan STM:n suuntaan Jyväskylän yliopiston, Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen kautta.

3. Tutkimusryhmä ja yhteistyötahot

3.1. Tutkimushankkeessa työskentelevät henkilöt ja heidän keskeiset ansionsa:

Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Kati Turtiainen, sosiaalityön yliopistonlehtori ja maahanmuuttotyön tutkimuksen dosentti. Hänellä on aiemmassa työssään noin 20 vuoden kokemus maahanmuuttajien vastaanottotyössä.

Eeva Elfving Ström, YTM, sosiaalityön väitöskirjaopiskelija, johtava sosiaalityöntekijä Espoon maahanmuuttajapalveluissa. Hän on työskennellyt sosiaalityöntekijänä vastaanottokeskuksessa

Kati Räsänen, FM, YTM (x 2 sosiologia ja sosiaalityö), Jyväskylän kaupungin sosiaalityöntekijä. Kehitysyhteistyön tausta ja perehtyneisyys oikeusperustaiseen työorientaatioon.

Itä-Suomen yliopisto:

Janet Carter Anand, kansainvälisen sosiaalityön professori. Hänellä on laaja kansainvälinen verkosto, mm. IAASW Baltic Nordic alueen tutkimuskeskuksen koordinointi. Hän johti “New Start Finland! /PROMEQ-STN” tutkimuksen osahanketta.

Enkhjargal Batbaatar, PhD (Sannion yo/Italia), vanhempi tutkija, Itä-Suomen yliopisto. Hänen asiantuntemusalueitaan ovat vaativatasoiset tilastolliset mallinnukset ja analyysit, ja hän on tutkimuksissaan perehtynyt maahanmuuttajapopulaation ja perheiden hyvinvointiin ja elämänlaatuun vaikuttaviin tekijöihin sekä sosiaaliseen eriarvoisuuteen liittyviin kysymyksiin

Janissa Miettinen, YTM, sosiaalityön yliopisto-opettaja ja projektitutkija Itä-Suomen yliopistossa. Hänen asiantuntemusalueinaan ovat lastensuojelun avohuollon tukitoimet ja lastensuojelun

tarpeen riskitekijät, vaikuttavuustutkimus ja kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen, tilastollisten menetelmien ja ryhmähaastattelujen sekä kehittämistyön ohjaamisen taidot.

Turun yliopisto:

Merja Anis, sosiaalityön professori, asiantuntijuus, opetusvastuut ja tutkimuksen painopisteet ovat Lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön sekä monikulttuurisen sosiaalityön erityisaloilla

Laleh Eliasi, tulevaisuudentutkimuksen opiskelija ja sosiaalityön tohtorikoulutettava, Master in Social Work, Teheran University, Iran; hän on työskennellyt pakolaistyössä afgaaniperheiden ja -naisten kanssa, erityisesti lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä Iranissa

Sohana Islam, sosiaalityön tohtorikoulutettava, Master in Development Studies, North South University Bangladesh; työskennellyt Rohingya-pakolaisten avustustyössä ja maahanmuuton kehittämisprojekteissa Bangladeshissa.

Tuire Niinimäki-Silva, sosiaalityön väitöskirjatutkija, jonka maahanmuuttajien perheenyhdistämistä käsittelevä etnografinen väitöskirja valmistuu keväällä 2022; työskennellyt ilman vanhempiaan tulleiden nuorten perheenyhdistämiskäytäntöjen kehittämistyössä sekä asioimistulkkina.

Siirtolaisuusinstituutti: Pakko- ja vapaaehtoisen muuton tutkimuslaitos Suomessa

Maija Malin, VTT, dosentti, Hän on tehnyt maahanmuuttajien sosiologista ja kansanterveydellistä kvantitatiivista tutkimusta 20 vuoden ajan. Hän on tutkinut maahanmuuttajataustaisten naisten lisääntymisterveyttä, aikuisten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia, pakolaisnuorten koulutuspolkuja, työmarkkina-asemia ja mielenterveyttä rekisteriaineistoilla

SONetBOTNIA, Seamk oy:

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA:n osatoteutus keskittyy vahvistamaan tutkimushankkeen tutkijoiden kuntayhteistyötä käytännön lastensuojelutyön ja sen jälkihuollon kanssa. Tarkoituksena on osallistaa lastensuojelutyöntekijöitä ja tukea tutkimustiedon mallintamista, levittämistä ja juurruttamista sekä työn kehittämistä yhteisten työpajojen ja seminaarien avulla. SONet BOTNIA:n Vaasan ja Pohjanmaan alueen kehittämissuunnittelija koordinoi tässä yhteistyötä suunnittelijana ja toimeenpanijana ja vahvistaa tutkimushankkeen käytäntörelevanssia sekä lastensuojelun tietoon perustuvaa erityisosaamista ja –palveluja.

3.2. Yhteistyötahot ja heidän keskeiset ansionsa hankkeen kannalta:

THL: Lastensuojelun vahva asiantuntijuus ja lastensuojelun käsikirjan hallinnointi

Pelastakaa Lasten ”Perheenä Suomessa” (USRA) -hanke: Pelalla on vahva lastensuojelun asiantuntijuus ja verkosto. USRA-projektissa keskitytään tutkimushankkeelle oleelliseen asiaan maahanmuuttajien myönteisestä vanhemmuudesta

Kunnat: Sovittu yhteistyö: **Jyväskylä, Helsinki, Espoo, Vantaa, Vaasa ja Soiten** kuntayhtymä

4. Vastuullinen tiede

4.1. Tutkimuseettiset kysymykset: Tutkimushanke noudattaa yksityiskohtaisesti TENKin Tutkimuseettisiä ohjeita. Kaikilta haastateltavilta pyydetään kirjallinen suostumus ja heidän tietoisuutensa tutkimusaineiston käytöstä varmistetaan informaatiokirjeellä. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden yksityisyyden suoja, tutkimuksen luotettavuus ja anonymiteetti ovat erityisen tärkeitä. Tutkimusaineisto anonymisoidaan huolellisesti ennen kuin se tallennetaan tutkimuksen käyttöön. Tutkimusaineistoa tallennetaan, säilytetään ja käsitellään GDPR-sääntöjen mukaisesti sekä kunkin organisaation tietosuojakäytäntöjä noudattaen. Tutkimuseettisistä kysymyksistä ja niiden ratkaisusta hankitaan tarpeen mukaan yliopistojen tutkimuseettisen toimikunnan arvio. Tässä tutkimuksessa käytettävä rekisteriaineisto on osa Cage-tutkimukseen hankittua aineistoa (Coming of Age in Exile www.cage.ku.dk). Cage-hanke sai myönteisen lausunnon Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriltä vuonna 2016. Tälle lastensuojelututkimukselle haetaan uusi eettinen lausunto.

Haastatteluihin osallistuvien maahanmuuttajien sekä sosiaalityöntekijöiden rekrytointiin järjestöjen ja kuntien kautta tarvitaan tutkimusluvut organisaatioilta. Maahanmuuttajien haastatteluiden perusteluissa käytetään yhteistyötahojen apua. Maahanmuuttajien haastatteluaineisto on luonteeltaan erittäin sensitiivinen, ja tutkimuseettisten periaatteiden noudattaminen on varmistettava tutkimuksen kaikissa vaiheissa, aineistonkeruussa, sen säilytyksessä, kirjoittamisessa ja julkaisemisessa. Kohderyhmä on altis erilaisille ennakkoluuloille ja kielteiselle huomiolle, joten tutkimukseen osallistumisen mahdolliset kielteiset seuraukset tutkittaville ja heidän edustamilleen ryhmille tulee tunnistaa ja estää. Sensitiivisyydestä huolimatta on tärkeää saada tutkimustietoa maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten lastensuojelullisista tarpeista ja palvelukokemuksista, jotta voidaan tunnistaa epäkohdat ja kehittää yhdenvertaisia sosiaalityön palveluja ja työkäytäntöjä (ks. Heino 2016). Työntekijöiden haastattelemisessa hyödynnetään kehyskertomuksia, jotta voidaan selvittää ammattilaisten arviointia ja tarjota vähemmän henkilökohtainen ja siten vähemmän uhkaava tapa tutkia arkaluontoisia aiheita, tässä tapauksessa käsityksiä, syrjintää ja rasismia.

4.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus: Tutkimushanke sitoutuu sosiaalityön eettisiin periaatteisiin, joihin kuuluu sukupuolten ehdottoman tasa-arvoinen kohtelu. Hankkeeseen on sosiaalityön vinon sukupuolirakenteen vuoksi työllistymässä vain naispuolisia tutkijoita. Tämä kuitenkin tasapainottaa mahdollisuuden akateemisen maailman toiseen suuntaan vinoutuneen sukupuolirakennetta. On merkittävää, että naisalaksi leimautuneessa sosiaalityössä myös naiset voivat edetä tieteellisesti. Hankkeeseen palkataan myös maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä, jotta heidän jatkokouluttautumisensa ja työllistymisensä mahdollisuudet vahvistuvat. Tasa-arvon näkökulmasta tutkimuksessa on myös tärkeä tarkastella huolellisesti maahanmuuttajataustien vanhempien sukupuoleen liittyviä ennako-oletuksia.

Yhdenvertaisten palveluiden mahdollistuminen on koko tutkimuksen motivoiva tekijä. Maahanmuuttajana tulleet perheet ovat myös heikommassa taloudellisessa- ja työmarkkina-asemassa valtaväestöön nähden. Pitkällä aikavälillä tähän hankkeeseen liittyvän tutkimustieto vahvistaa kansallisuuteen, kieleen ja etnisyyteen liittyvää yhdenvertaisuutta ja lasten oikeuksia.

4.3. Avoin tiede: Tutkimusartikkelit julkaistaan pääasiallisesti sellaisissa vertaisarvioituissa tieteellisessä julkaisuissa (lehdet ja kirjat), jotka ovat suuren yleisön tavoitettavissa eivätkä ole teki-jänoikeuskorvausten piirissä. Mahdollisten maksumuurien takana olevien julkaisuiden nk. open access -maksut on huomioitu hankebudjetissa. Maahanmuuttajavanhempien haastatteluja lukuun ottamatta uusi aineisto tallennetaan myös täysin anonymisoituna Yhteiskunnalliseen tietoarkistoon, jossa se on vapaasti tutkijoiden käytössä. Tieteellisten artikkelien pohjalta kirjoitetaan amatillisiin lehtiin yleistajuisia artikkeleita suomeksi.

4.4. Kestävän kehityksen tavoitteet: Tutkimushankeen perusvire liittyy yhteiskuntapoliittiseen agendaan palveluiden kestävän kehityksen tavoitteista. Tavoitteet liittyvät erityisesti heikoimassa asemassa olevien hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiseen siten, että heillä olisi mahdollisuus täysivaltaiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Lastensuojelun palvelut ovat kivijalka sille, etteivät maahanmuuttajalapsen ja -nuoret jää yhteiskunnan marginaaliin ilman, että heidän osallisuutensa edellytyksistä pidetään huolta tarpeenmukaisten palveluiden avulla.

5. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikuttavuus

5.1. Vaikutukset ja vaikuttavuus tiedeyhteisön ulkopuolella: Tutkimustulokset ovat suoraan sovellettavissa sosiaalipalvelujen käytäntöön. Tutkimuksen yhteiskunnalliset vaikutukset liittyvät akuuttiin tarpeeseen maahanmuuttajien parissa tehtävän lastensuojelun sosiaalityön osaamisen vahvistumiseksi. Kehittyvän asiantuntijuuden myötä sosiaalityöntekijät pystyvät toteuttamaan maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden oikeuksia kunnioittavia ja tarpeisiin paremmin vastaavia palveluja.

Pakolaiskriisin aikana tulleista perheistä edelleen osa on vailla pysyvää oleskelulupaa, ja he muuttavat entistä enemmän kuntiin. Alaikäisinä yksitulleiden tarpeenmukaiset lastensuojelupalvelut näyttäisivät olevan puutteellisia ja toisen sukupolven kysymykset ovat entistä akuutimpia. Kysymys nuorten radikalisoitumisesta on akuutti, ja sen ehkäisyn tarpeet näyttäytyvät lastensuojelussa ja perheiden palveluissa. Tutkimustiedon vahvistuttua perheiden monimutkaiset tilanteet ja erityiskysymykset tunnistetaan paremmin ja asiakkaat saavat apua riittävän ajoissa.

Pitkällä aikavälillä tutkimus vahvistaa TKI-ranteiden (esim. tulevat OT-keskukset) erityisosaamista ja sosiaalityön koulutuksessa lastensuojelun opetuksen teoreettista tietopohjaa. Tutkimus vahvistaa tiedemaailmassa kehittävän yhteistutkimuksen legitimitettä. Lisäksi tutkimus on mukana tuottamassa 4 sosiaalityön väitöskirjaa.

6. Lähdeluettelo

- Anand, J. C., Das, C., Veszteg, C., & Batbaatar, E.** 2020. The performance of researching with migrants and refugees. In: *The Routledge Handbook of Social Work Practice Research*. London, Routledge, 430-440.
- Anis, M. & Turtiainen, K.** 2021. Social workers' reflections on forced migration and cultural diversity – towards anti-oppressive expertise in child and family social work. *Social Sciences*, 10, 79. DOI: 10.3390/socsci10030079.
- Anis, M.** 2012. Isäkuvat monikulttuurisissa lastensuojelun kohtaamisissa. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointivaltiossa*. Tampere: Tampereen yliopisto, 321–348.
- Anis, M & Malin, M.** (tulossa) Ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret lastensuojelun sijaishuollossa. Artikkelikäsikirjoitus.
- Berrick, J., Dickens, J., Pösö, T. & Skivenes, M.** 2016. Time, Institutional Support, and Quality of Decision Making in Child Protection: A Cross-Country Analysis. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, Vol. 40(5), 451–468.
- Dominelli L.** 2018. *Anti-Racist Social Work*. Forth ed. Macmillan Education UK.
- Eskola, J.** 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. *TAJU*, Tampereen yliopisto.
- Fook, J., Ryan, M., & Hawkins, L.** 1997. Towards a theory of social work expertise. *The British journal of social work*, 27(3), 399-417.
- Gruber, S.** 2020. Migrant families, integration, and borders in the Swedish foster care service. In: J. Hiitola, K. Turtiainen, S. Gruber & M. Tiilikainen (eds.) *Family Life in Transition. Borders, transnational mobility, and welfare society in Nordic Countries*. Lontoo: Routledge, 47–57.
- Hiitola, J.** 2019. Locating Forced Migrants' Resources: Residency Status and the Process of Family Reunification in Finland. *Social inclusion*, 7(4), 190–191.
- Heino, T.** 2016. Lastensuojelusta tietäminen – julkisen vallan vastuu. Teoksessa: Enroos, R. & Heino, T. & Pösö, T. (toim.), (toim.) 2016. *Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä*. Tampere: Vastapaino, 72–102.
- Keskinen, S.** 2017. Securitized Intimacies, Welfare State and the 'Other' Family. *Social Politics*. 24(2), 154–177.
- Kääriälä, A., Keski-Säntti, M., Aaltonen, M., Haikkola, L., Huotari, T., Ilmakunnas, I., Juutinen, A.** ym. 2020. Suomi seuraavan sukupolven kasvuympäristönä. Seuranta Suomessa vuonna 1997 syntyneistä lapsista, joilla on ulkomailla syntynyt vanhempi. Helsinki:THL.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta** 2011/746. Saatavana: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746> Luettu 5.5.2021.
- Lastensuojelun käsikirja.** Saavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>, katsottu 11/20
- Malin, M. & Kilpi-Jakonen, E.** 2019. Ulkomaalaistaustaisten nuoren koulutuspolut. Teoksessa: Kazi, V, Alitolppa-Niitamo, A, Kaihovaara, A (toim.). (2019). *Kotoutumisen kokonaiskatsaus*

- 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 103–117.
- Pekkarinen, E., Heino T. & Pösö T.** 2013. Lastensuojelun tietäminen on moraalinen velvoite. *Yhteiskuntapolitiikka* 78(3), 337–342.
- Pekkarinen, E.** 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus - asiantuntijoiden näkökulma. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Lapsuudentutkimuksen seura.
- Pösö, T.** 2015. How the Finnish child protection system meets the needs of migrant families and children. In: M. Skivenes, T. Pösö, K. Kriz & R. Barn (eds.) *Child Welfare Systems and Migrant Children: A Cross Country Study of Policies and Practice*. Oxford University Press.
- Raman, S., & Hodes, D.** 2012. Cultural issues in child maltreatment. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 48, 30–37.
- Ranto S, Ahlgren-Leinvuo H., Haapamäki E., Högbäck S.** 2015. Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Rastas, A.** 2009. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa: J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet, vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 78-102.
- Räsänen, K.** 2020. Ihmisoikeusperustaisuus maahanmuuttajataustaisten perheiden parissa tehtävän lastensuojelutyön lähestymistapana. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Jyväskylän YO.
- Sosiaalihuoltolaki** 2014/1301. Saatavana <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301> Katsottu 5.5.21.
- Sucharew & Macaluso** 2019. Progress Notes: Methods for Research Evidence Synthesis: The Scoping Review Approach *J. Hosp. Med.* 1;14(7), 416-418.
- Sundell, K., Vinnerljung, B., Löfholm, C. A., & Humlesjö, E.** 2007. Child protection in Stockholm: A local cohort study on the childhood prevalence of investigations and service delivery. *Children and Youth Services Review*, 29, 180-192.
- Tilastokeskus.** Saatavilla: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa>. Katsottu 5.5.21.
- Toimiva lastensuojelu.** Toteuttamissuunnitelma. Vuosille 2014–2019. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2014:19.
- Turtiainen, K & Hiitola, J.** 2019. Migrant parents talking back – Stigmatised identities and doing being ordinary. *Qualitative Social Work*, 18(6), 1051–1066.
- Turtiainen, K. & Hiitola, J.** 2015. Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille: Ammattilaisten ja vanhempien kokemuksia. TEM-julkaisu, 68/2015.
- Turtiainen, K.** 2012. Possibilities of trust and recognition between refugees and authorities: resettlement as a part of durable solutions of forced migration. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, University of Jyväskylä.
- Tynjälä, P.** 2010. Asiantuntijuuden kehittämisen pedagogiikka. Teoksessa Collin, K., Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H. & Tynjälä, P. (toim.) *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus*. Helsinki: WSOYpro Oy, 79-95.
- Ylvisaker, S. & Rugkåsa, M. & Eide, K.** 2015. Silenced stories of social work with minority ethnic families in Norway. *Critical and Radical Social Work* 3(2), 221–236.